

การจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีสถาบัน การเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ

ADMINISTRATION TO STRENGTHENS TO HELP COMMUNITY ON THE
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY : LEARNING INTITUTE FOR EVERYONE
CHAIYAPHOM PROVINCE.

อภิชาติ ดวงธิดาสาร* อนันต์ เกตุวงศ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ และของชุมชนบ้านนาเกาะ หมู่ 7 ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ศึกษาแนวทางการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key person) จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น วิเคราะห์หึ่งเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก (indepth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-observation) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อมูลแบบอุปนัย (analytic induction)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) บริบทของชุมชนและการก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งบ้านนาเกาะ เกิดจากการเข้ามาจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ ร่วมกับชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัวและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
- 2) ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการขาดการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม การสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การบูรณาการระหว่างกองทุน การสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะและจิตอาสา การสร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การขาดผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ การขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยไม่เป็นธรรม

* หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

** หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

การละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม การหลั่งล้มชุมชนชนบท การขาดแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา การขาดความตระหนักรู้อย่างแท้จริงต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางการพัฒนากระแสหลัก ขาดการปรับใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสม

3) แนวทางการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน และเสริมสร้างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งและมีความสุขอย่างยั่งยืน ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามการพัฒนากระแสหลัก โดยเลือกรับในสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างชาญฉลาด และปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน และปรับใช้แนวทางการพัฒนากระแสทางเลือกโดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการ/ความเข้มแข็งของชุมชน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนจังหวัดชัยภูมิ

ABSTRACT

The purposes of the research are 1. To study the normal of Chaiyaphum Learning Institute For Everyone (LIFE) and that of the community of Ban Nakoh, Moo 7, Thungnalo Sub-district, Konsarn, Chaiyaphum concerning with strengthening community using the sufficiency economy philosophy 2. To study its problems 3. To study how to strengthen the community. This is the qualitative research based on written documents, interview, group discussion and observation. The result revealed that 1. The community strengthening of Ban Nakoh depended on learning process managed by the community and the LIFE of Chaiyaphum, learnt by the leader and the members to achieve the cooperative development. 2. Its problems were the lack of support and promotion local and cultural economy, new innovation, inside and outside community network, integrated fund, public service mindsetting, local employment, leadership building, local rite carrier, budget integrating management, awareness of using natural resources, folk wisdom resources, knowledge of sufficiency economy philosophy as well as ignorance the country community and folk wisdom. 3. The processes to achieve on community strength and stability were changing the government section to a supporter, promoting new public service mindsetting, cooperating both in and out community, acknowledging and building awareness of the change, choosing wisely and using the

sufficiency economy philosophy properly according to the normal of the community.

Keywords: management, community strength, philosophy of sufficiency economy/ Chaiyaphum Learning Institute For Everyone (LIFE)

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะกระแสของโลกาภิวัตน์ และการแข่งขันในระบบทุนนิยม ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายจากรอบด้าน ภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ตั้งแต่อดีตสู่ปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากประเทศไทยได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จนถึงปัจจุบัน จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556 พบว่าในปี 2556 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 19,181 และ 15,092 บาท ตามลำดับ มีหนี้สินเฉลี่ย 149,307 บาท ซึ่งคิดเป็น 7.8 เท่าของรายได้ นอกจากนั้นอัตราการย้ายถิ่นของประชากรจากการสำรวจมีทั้งสิ้น 1.5 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ของประชากรทั้งประเทศ โดยจำนวนผู้ย้ายถิ่นกระจายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดคือ 6.8 แสนคน (ร้อยละ 46.3) และอยู่ในกรุงเทพมหานครน้อยที่สุดคือ 7.2 หมื่นคน (ร้อยละ 4.9) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า “เศรษฐกิจ สังคมมีปัญหาการพัฒนาไม่ยั่งยืน” เป็นภาพสะท้อนความจริงให้เห็นถึงการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ของตะวันตก ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ขาดความสมดุลอย่าง ประเทศไทยประสบความสำเร็จเฉพาะในเชิงปริมาณจากการมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก กล่าวคือ จากการที่สังคมไทยปรับทิศทางการพัฒนาประเทศไปสู่การทำให้ทันสมัยภายใต้แนวทางทุนนิยมอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจแบบเสรีอย่างแนบแน่น (พลเดช ปิ่นประทีป, 2542) การเน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นหลักก่อให้เกิดภาวะหนี้สินต่างประเทศตลอดจนต้องพึ่งพาสถานต่างประเทศ เป็น กลายเป็นสังคมการบริโภคมุ่งความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุเป็นหลักการพัฒนาทางเลือกจึงเริ่มก่อตัวขึ้นเพื่อรองรับผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลัก โดยเริ่มมีขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 จนเกิดเป็นนโยบายต่าง ๆ ของภาครัฐ ซึ่งแนวคิดการพัฒนาที่เป็นทางเลือกและทางรอดใหม่ของสังคมไทยก็คือ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งภาครัฐได้น้อมนำแนวคิดการพัฒนาจากพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไปกำหนดเป็นแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศเพื่อหลุดพ้นจากห้วงของภาวะวิกฤติ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. และคนอื่น ๆ, 2546)

การที่จะน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและประชาชนดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขและยั่งยืนได้นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีบทบาทในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกมิติ (เสรี พงศ์พิศ, 2552)

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีมูลนิธิสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เป็นเจ้าของอย่างเป็นทางการ และมีอีก 3 องค์กรมาร่วมงานคือ บริษัท ปตท. จำกัด(มหาชน) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งได้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการของแต่ละท้องถิ่น เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ตรงตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 29 มีส่วนราชการ ส่วนท้องถิ่น และองค์กรประชาสังคม ได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น โดยมีคณะกรรมการภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมบริหาร และเชื่อมั่นว่าจะตอบสนองปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่นได้จริง สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 41 ซึ่งสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ ได้เข้ามาให้ความรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการศึกษาบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ และของชุมชนบ้านนาเกาะ หมู่ 7 ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ในสถานการณ์ปัจจุบัน ต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนศึกษาแนวทางการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ พื้นที่ศึกษาชุมชนบ้านนาเกาะ หมู่ 7 ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งสามารถนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่ชุมชน และทำให้ชุมชนมีความสุขอย่างยั่งยืนตลอดไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ และของชุมชนบ้านนาเกาะ หมู่ 7 ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ

3. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดในการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ โดยมองในบริบทความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาประมวลเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดการจัดการภาครัฐ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2542). ดิน ปรัชญพฤต (2527). สมาน รังสิโยภักดิ์ (2546). สร้อย ตระกูล อรรถมานะ (2543). อัมพร อารงลักษณ์ (2553). เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (2553). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาระบบหลัก ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Hulme, D. and Turner, M. (1990). พชรินทร์ สิริสุนทร (2552). เสรี พงศ์พิศ (2553). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อำพล เสนาณรงค์ (2541). อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549). สรรเสริญ วงศ์ช่อม (2544). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ประเวศ วะสี (2541). อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540). สีลาภรณ์ นาครทรรพ (2541). สมพันธ์ เตชะอธิก (2541). โกวิทย์ พวงงาม (2553). ประเวศ วะสี (2542). สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541). อริยทศ บุญมี (2540). ประเวศ วะสี (2536). วิรัช วิรชนิกาวรรณ (2546). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

6. แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ อุทัย ดุลยเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540). ประเวศ วะสี (2542). สุมาลี สังข์ศรี (2540). ณรงค์ เพชรประเสริฐ (2550). เสรี พงศ์พิศ (2552). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

7. แนวคิดชุมชนมีความสุข ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ชุมสุข สุขหิน (2553). ปราณี ทินกร (2551). ณรงค์ เพชรประเสริฐ และกนกพร นิตยน์นิพิฤทธิ์ (2553). รศรินทร์ เกรย์ และคณะ (2549). และคนอื่น ๆ ได้ประเด็นสาระสำคัญที่นำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรค และแนวทางในการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษา “เชิงคุณภาพแบบกำหนดพื้นที่การศึกษา” เป็นวิธีการศึกษาเฉพาะกรณี โดยเลือกศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ ในการสร้างความเข้มแข็งชุมชนพื้นที่บ้านนาเกาะ หมู่ 7 ตำบลทุ่งนาเลา อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลด้านพื้นฐานสำหรับการวิจัย การวิจัยครั้งนี้คัดเลือกชุมชนที่อยู่ในพื้นที่การจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ชุมชนบ้านนาเกาะ โดยพิจารณาจากชุมชนที่มีผู้นำชุมชนจำนวนมากที่เป็นนักศึกษาของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ มีความพร้อมที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดกับชุมชนและเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายของรูปแบบการมีส่วนร่วม ของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภายนอกชุมชนอื่น

2. แหล่งข้อมูลด้านบุคคล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 48 คน แบ่งออกเป็นผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งในระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ระดับคณะกรรมการ ระดับอำเภอ ระดับนักวิชาการ ระดับอาจารย์ ระดับปราชญ์ชาวบ้าน ระดับนักศึกษาในพื้นที่ จำนวน 13 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวแทนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน และพื้นที่เรียนรู้ชุมชนบ้านนาเกาะ จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้านความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารายกรณีในโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างความสุขให้ประชาชนในพื้นที่เรียนรู้ชุมชนบ้านนาเกาะ จำนวน 3 คน

2.2 การสนทนากลุ่ม จำนวน 28 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรก ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนาจำนวน 20 คน ประกอบด้วย ระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ ระดับคณะกรรมการ ระดับอำเภอ ระดับนักวิชาการ ระดับอาจารย์ ระดับปราชญ์ชาวบ้าน ระดับนักศึกษา กลุ่มที่สอง ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมในการสนทนาจำนวน 8 คน ประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้าน นักศึกษา ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุมชน ตัวแทนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชน ซึ่งอยู่ในพื้นที่

ชุมชน ตัวแทนจากผู้ให้ข้อมูลด้านความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุมชน ตัวแทนจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการต่าง ๆ ในการสร้างความสุขให้กับประชาชน ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุมชน โดยใช้แนวทางในการสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์โดยการสร้างข้อมูลแบบอุปนัย (analytic induction)

5. ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่า บริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ และของชุมชนบ้านนาเกาะ ต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทำการเกษตร จัดตั้งกองทุนโดยภาครัฐให้การสนับสนุน 2) ด้านสังคม ชุมชนมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ ตื่นตัวและมีความต้องการที่จะรับการถ่ายทอดความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีความรักสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีส่วนร่วม มีจิตอาสาและจิตสาธารณะ 3) ด้านองค์กร ชุมชนมีการตื่นตัวและยอมรับหน่วยงานที่มาให้ความรู้ มีความร่วมมือ ไม่มีความขัดแย้ง พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการค้นหาปัญหาและศักยภาพและแก้ปัญหาของชุมชน มีกระบวนการมีส่วนร่วม มีแผนชุมชน มีเครือข่ายความร่วมมือ 4) ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ชุมชนมีจิตสำนึกในการหวงแหนดูแลรักษา สร้างเอกลักษณ์ประจำชุมชน 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีจิตสำนึกในการดูแลหวงแหนและรักษาสิ่งแวดล้อม 6) ด้านทุน ชุมชนมีการจัดตั้งกองทุนและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อช่วยเหลือชุมชน 7) ด้านสภาพความเป็นอยู่ ชุมชนกำลังปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวการพัฒนากระแสหลัก และประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ เกิดจากปัญหาภาวะเศรษฐกิจโดยรวมไม่ดี ภาวะการตกงาน การย้ายถิ่นไปทำงาน การจัดการและพัฒนาวิสาหกิจ การสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่าย การบูรณาการระหว่างกองทุน 2) ด้านสังคม ชุมชนมีปัญหาด้านการให้ความรู้ การมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะและจิตอาสา การย้ายถิ่นชั่วคราวไปทำงาน ขนาดครอบครัวเล็กลง การทิ้งลูกหลานให้ผู้สูงอายุดูแล การไม่ยอมทำงานในท้องถิ่นตน 3) ด้านองค์กร ชุมชนมีปัญหาด้านการสร้างกระบวนการให้ความรู้และการมีส่วนร่วม การค้นหาศักยภาพ และปัญหาชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก 4) ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ชุมชนมีปัญหาด้านการขาดผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ ขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีปัญหาด้านขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยไม่เป็นธรรม การละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม หลงลืมชุมชนชนบท 6) ด้านทุน ชุมชนมีปัญหาด้านขาดการบริหารจัดการทุนอย่างมีระบบแบบบูรณาการ ขาดแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา 7) ด้านสภาพความเป็นอยู่ ชุมชนมีปัญหาด้านความตระหนักรู้อย่างแท้จริงในด้านการเปลี่ยนแปลงต่อการ

พัฒนาตามกระแสหลัก การปรับใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม จิตรสาธารณะและจิตอาสา

3. แนวทางการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ ต้องบริหารการจัดการและพัฒนาวิสาหกิจ รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่าย การบูรณาการระหว่างกองทุนในชุมชน การให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำแผน 4 แผน คือแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพ 2) ด้านสังคม ต้องให้ความรู้ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตรสาธารณะและจิตอาสา รู้จักการออมและการทำแผน 4 แผน สร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน 3) ด้านองค์กร ต้องสร้างกระบวนการให้ความรู้และการมีส่วนร่วม สร้างประชาคมชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ สร้างเครือข่าย จัดทำแผนแม่บทชุมชน สร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน การค้นหาศักยภาพและปัญหาชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก ปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน 4) ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ต้องสร้างผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน ค้นหาศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ 5) ด้านสิ่งแวดล้อม ต้องสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน บริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ฟุ่มเฟือยและเป็นธรรม ต้องไม่ละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม ไม่หลงลืมชุมชนชนบท 6) ด้านทุน ต้องบริหารจัดการทุนอย่างมีระบบแบบบูรณาการ สร้างแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา ภาครัฐต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนทั้งการให้ความรู้และทุน 7) ด้านสภาพความเป็นอยู่ ต้องให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้อย่างแท้จริงในด้านการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาตามกระแสหลัก การปรับใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม จิตรสาธารณะและจิตอาสา ช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

6. สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทุกด้าน ดังที่ได้สรุปตามประเด็นกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์หลักการและแนวคิดรวมทั้งผลการวิจัย โดยมีบทสรุป ดังนี้

1. บริบทของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ และของชุมชนบ้านนาเกาะ ต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปัจจุบัน ดังนี้ คือ การกำเนิดชุมชนเกิดจากการเข้ามาจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งมีผู้นำชุมชนและสมาชิกของชุมชนเป็นผู้เรียนรู้ ส่งผลให้ชุมชนมีความตื่นตัวและพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การให้ความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วม และมีจิตรสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของโรเบิร์ต บี เดนฮาร์ต และ เจเน็ต วินเซนต์ เดนฮาร์ต (2007) ซึ่งได้เสนอแนวคิดการบริการรสาธารณะแนวใหม่ ประกอบด้วยหลัก 7 ประการ คือ 1) ให้บริการพลเมืองไม่ใช่ลูกค้า 2) แสวงหาผลประโยชน์รสาธารณะ 3) เห็นคุณค่าของความเป็นพลเมืองและการบริการรสาธารณะเหมือนการเป็นผู้ประกอบการ 4) คิดเชิงกลยุทธ์และทำอย่างเป็นประชาธิปไตย 5) ตระหนักถึงความ

ยากลำบากในการสร้างความสามารถรับผิชอบ 6) เป็นผู้นำในการให้บริการโดยยึดคุณค่าทางสังคมมากกว่าจะเป็นผู้กำกับหรือควบคุมทิศทางของสังคม 7) เห็นคุณค่าของประชาชนโดยการสร้างโอกาสและเปิดประตูสร้างเครือข่ายความร่วมมือของการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในกลุ่มประชาชนพลเมืองเพื่อให้เกิดชุมชน

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการขาดสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน เศรษฐกิจวัฒนธรรม การสร้างนวัตกรรมใหม่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน การบูรณาการระหว่างกองทุน การสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะและจิตอาสา การสร้างงานสร้างรายได้ในท้องถิ่น การค้นหาศักยภาพและปัญหาที่แท้จริงชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ ขาดผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ ขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยไม่เป็นธรรม การละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม หลงลืมชุมชนชนบท ขาดแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา ขาดความตระหนักรู้อย่างแท้จริงในด้านการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาตามกระแสหลัก การปรับใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับแนวคิดของ Pieterse (1988) ที่ชี้ว่าจุดเน้นที่สำคัญที่ทำให้การพัฒนาระบบหลักแตกต่างจากการพัฒนาทางเลือก คือ ขณะที่การพัฒนาระบบหลักเน้นการจัดระเบียบโครงสร้างระดับมหภาคและมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ แต่การพัฒนาทางเลือกเป็นการพัฒนาจากข้างล่าง ให้ความสำคัญกับผู้ทำการหรือศักยภาพมนุษย์ ในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยยึดเอาประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

3. แนวทางการจัดการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือปรับแนวคิดของภาครัฐจากผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุน และเสริมสร้างแนวคิดการบริการสาธารณะแนวใหม่ การบูรณาการระหว่างงบประมาณภาครัฐในแต่ละหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบริหารกองทุนในชุมชนให้คล่องตัวแบบบูรณาการ การให้ความรู้แก่ชุมชนในการทำแผน 4 แผน คือแผนชีวิต แผนอาชีพ แผนการเงิน และแผนสุขภาพ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ จิตสาธารณะและจิตอาสา รู้จักการออม สร้างงานสร้างรายได้ในชุมชน สร้างประชาคมชุมชน สร้างเครือข่ายจัดทำแผนแม่บทชุมชน สร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน การค้นหาศักยภาพและปัญหาชุมชน การสร้างภาวะผู้นำ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การสร้างเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอก สร้างผู้สืบทอดผู้ทำพิธีกรรมต่าง ๆ สร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาและหวงแหน ค้นหาศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ บริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ฟุ่มเฟือยและเป็นธรรม ต้องไม่ละทิ้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีดั้งเดิม ไม่หลงลืมชุมชนชนบท บริหารจัดการทุนอย่างมีระบบแบบบูรณาการ สร้างแหล่งเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญา ให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักรู้อย่างแท้จริงในด้านการเปลี่ยนแปลงต่อการพัฒนาตามกระแสหลัก การปรับใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วม จิตสาธารณะและจิตอาสา ช่วยกันฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้ครอบคลุมในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม องค์กร วัฒนธรรมและศาสนา สิ่งแวดล้อม ทุน และสภาพความเป็นอยู่ สอดคล้อง

กับแนวคิดของนภการณ หะวานนท์ (2550) ที่ได้เสนอมิติความเข้มแข็งของชุมชนเป็น 4 ด้าน ดังนี้

- 1) มิติทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ศักยภาพของชุมชนในการจัดการระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้สมาชิกในชุมชนสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับระบบการผลิตเพื่อการค้า คือ มีกลไกในการระดมเงินทุนของชุมชนเพื่อเป็นสินเชื่อให้แก่สมาชิกในชุมชน มีการจัดระบบการผลิต สามารถลดต้นทุนการผลิตในเรื่องการใช้เครื่องมือ หรือเครื่องทุ่นแรงในการผลิต ความสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า การเพิ่มแหล่งรายได้ให้มีความหลากหลาย
- 2) มิติด้านสังคม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการที่จะจัดระเบียบทางสังคมของชุมชนให้สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชน ไม่ว่าปัญหานั้นจะเกิดจากสมาชิกในชุมชนหรือเกิดจากบุคคลภายนอกชุมชน เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแรงเกาะเกี่ยวที่คนในชุมชนมีต่อกัน และสะท้อนให้เห็นศักยภาพชุมชนในการสร้างให้สังคมชุมชนดำรงตนได้อย่างมั่นคง มีสันติสุข มีความสามัคคี อันเป็นรากฐานของความเข้มแข็งของชุมชน
- 3) มิติด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญา มีการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง มีการสืบสานภูมิปัญญาความรู้ชุมชน มีความเชื่อมั่นในศักยภาพภูมิปัญญาและความภูมิใจในชุมชน ชุมชนมีความสามารถในการปรับตัว จนสามารถสร้างความเข้มแข็งขึ้นมาได้ในลักษณะต่าง ๆ กัน
- 4) มิติด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถของชุมชนในการจัดระบบดูแลและแบ่งสรรทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์และเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถสร้างระบบการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541) ที่มองการพัฒนาทุกด้านล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่อง ดังนี้

- 1) มิติการพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล โดยพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีจิตสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะรับการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์จากการพัฒนา และคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม พึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย รวมทั้งมีการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่อย่างหลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสมเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความสมานฉันท์เอื้ออาทร
- 2) มิติทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และเป็นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้นจะต้องมาจากระบบการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่สร้างมลพิษ ที่จะกลายมาเป็นต้นทุนการผลิตระยะต่อไป รวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน
- 3) มิติทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ และสามารถพลิกฟื้นให้กลับคืนสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มุ่งจัดการให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูล รวมถึงการชะลอการใช้และนำ

เทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด กล่าวคือ ในบริบทของประเทศไทยนั้น แนวคิด “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” เทียบได้กับแนวทางการพัฒนาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เน้นการพึ่งตนเองและความพอเพียงเป็นหัวใจสำคัญ ตั้งแต่ในระดับครัวเรือน ชุมชน และประเทศชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางกายภาพของท้องถิ่น ระบบนิเวศชุมชนและสภาพสังคมของประชาชนในแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับแนวคิดของเสรี พงศ์พิศ (2552) ที่เสนอแนวทางสู่การสร้างชุมชนพอเพียงให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนไว้ ดังนี้ ประการแรก ชุมชนพอประมาณ ได้จำแนกเป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้ 1) พอดี พองาม คือ กินพอดี อยู่พอดี มีคุณธรรม มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนระหว่างคนกับธรรมชาติ 2) ความเรียบง่าย 3) คุณธรรม ประการที่สอง ชุมชนมีเหตุผล ได้จำแนกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1) ชุมชนเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง 2) เรียนรู้จักตนเอง 3) เรียนรู้จักปัญหาและทรัพยากร 4) แผนแม่บทชุมชน ประการที่สาม ชุมชนมีภูมิคุ้มกันดี ได้จำแนกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ 1) ระบบการบริหารการจัดการดี 2) ระบบการผลิต 3) ระบบทุน 4) ระบบทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และพลังงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของรศรินทร์ เกร์ และคณะ (2549) กล่าวว่า ระดับความสุขขึ้นอยู่กับหลาย ๆ องค์ประกอบ ได้แก่ ความสุขเชิงอัตวิสัย เช่น การมีศีลธรรม สมบัติ หรือปัญญา ความรู้สึกพอเพียงไม่โลภ และความสุขเชิงภาววิสัย (Objective) เช่น สุขภาพ ระดับการศึกษา การทำงาน สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สภาพครอบครัวความเป็นอยู่ สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน

7. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ด้าน คือ ประการแรก ข้อเสนอแนะหลักการ แนวคิดการจัดการภาครัฐ แนวคิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดชัยภูมิ และแนวคิดชุมชนมีความสุข มีส่วนที่เหมือนกันคือ สร้างความเข้มแข็งและความสุขให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน การกระจายรายได้ การพึ่งตนเอง การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่แนวคิดการพัฒนากระแสหลัก ให้ความสำคัญกับความทันสมัย การใช้เทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการจัดการการแข่งขันที่มีแนวโน้มจะนำไปสู่การผูกขาด และการส่งเสริมการบริโภคนิยมที่เกินขอบเขตที่สิ่งแวดล้อมและโลกใบนี้จะแบกรับได้ แต่แนวคิดในการจัดการทั้งหมดก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยต้องให้ความรู้กับชุมชน ให้รู้เท่าทันและชาญฉลาดในการเลือกรับในสิ่งที่ประโยชน์มาปรับใช้ และรักษาและวางแผนในสิ่งซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนไว้ ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น ประการที่สอง ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนา 1) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดเศรษฐกิจชุมชน และเศรษฐกิจวัฒนธรรม เศรษฐกิจฐานราก 2) พัฒนาแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนให้คล่องตัวและบูรณาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน 3) พัฒนากลุ่มและกองทุนทั้งหมดในชุมชนให้เป็นระบบคล่องตัวและบูรณาการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน ประการที่สาม ข้อเสนอแนะด้านศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 1) ควรศึกษาแนว

ทางการจัดการที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ในแต่ละพื้นที่ และสร้างเครือข่ายการพัฒนาให้กว้างขึ้นเป็นเครือข่าย 2) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการที่เชื่อมโยงทั้งภาครัฐในส่วนกลาง ภูมิภาค ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐกิจ วิชาการ สื่อสารมวลชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการบูรณาการงบประมาณและทุนชุมชนเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.
- ชุมสุข สุขหิน. (2553). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นภาพร หะวานนท์ และคณะ. (2550). *ทฤษฎีฐานรากในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย 6 สกว. 7.
- พลเดช ปิ่นประทีป. (2542). *สู่ความเป็นไทยด้วยพลังของท้องถิ่นข้อเสนอกรอบแนวคิดเพื่อจัดแผนฯ 9*. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. และคนอื่น ๆ (2546). *แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2552). *วิถีชุมชนพอเพียง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์พลังปัญญา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)*. กรุงเทพฯ
- Pieterse, Jan Nederveen. (1988) "My Paradigm or Yours? Alternative Development. Post-Development, Reflexive Development." *Development and Change* 29 343-373.